

TÜRKİYE'DE ADOLESAN SAĞLIĞI

Öğr. Gör. Nurhan BİNGÖL

2003, TNSA

Okul Sağlığı

Türkiye nüfusunun yaklaşık beşte biri öğrenci, öğretmen ve okulda çalışan diğer personelden oluşmaktadır. Bu nedenle okul sağlığı uygulamaları, nüfusumuzun büyük bir bölümünü doğrudan, tamamını ise dolaylı olarak etkileyen önemli bir hizmet alanıdır.

Okul sağlığı hizmetleri;

büyüme-gelişmenin izlenmesi, ağız-diş sağlığı, beslenme, ruh sağlığının korunması ve şiddetin önlenmesi, hastalıkların erken tanı ve tedavisi, sağlık eğitimi, çevre sağlığı, okul mimari standartları, okul ergonomisi konularını içeren geniş bir alandır.

Sağlıklı okul kantinleri ve okul çevresi (elektromanyetik alanlar, tehlike oluşturacak ve kötü alışkanlıklara neden olacak işletmeler) ile ilgili konuları da kapsayacak biçimde yasal düzenlemelere gereksinim vardır

Büyüme ve gelişmenin çok hızlı olduğu dönemde, çocuklar ve ergenler, sayılamayacak kadar çok bedensel ve psikososyal riskle karşı karşıyadır. Ancak temel sağlık davranışlarının kazandırılmasında aileden sonra en önemli kurum olan okul, sağlıklı bir toplumun yapılandırılması için büyük olanak sunmaktadır. Dünyanın birçok ülkesinde de uzun yıllardır okul sağlığı hizmetleri, gelişme ve kalkınmanın lokomotifleri olarak ele alınmaktadır. Özellikle çocukların büyüme ve gelişmelerinin aralıklı olarak izlenmesi, sağlıklı kuşaklar için değerli bir yol haritası oluşturmaktadır.

Adolesan dönemi

- Çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemidir
- Ergenlik, Puberte, Delikanlılık, Buluş Çağı

Adolesan dönemi

- Bu dönemde
 - Fiziksel büyüme
 - Cinsel gelişme
 - Psikososyal gelişme gerçekleşir
-

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün Adolesan yaş grubu tanımı

- DSÖ
10-19 yaş grubunu "Adolesan"
15-24 yaş grubunu "Genç" olarak tanımlar
 - Adolesan ve gençlik dönemlerine ait yaşların kesişmesi nedeniyle de 10-24 yaş grubu "Genç İnsanlar" olarak değerlendirilir
-

Türkiye'de 10-19 yaş

- 1990 % 23
- 1998 % 21.6
- 2003 % 19.4

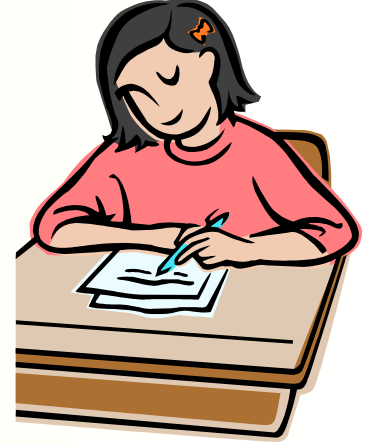
15- 19 Yaş Öğrenim düzeyi (kız)

■ % 14.9 eğitimi yok

/ilköğretimi bitirmemiş

■ % 28.7 ilköğretim birinci
kademe

■ % 41.6 ilköğretim ikinci kademe

15- 19 Yaş Öğrenim düzeyi (erkek)

- % 5 eğitimi yok

/ilköğretimi bitirmemiş

- % 19.0 ilköğretim birinci kademe

- % 55.0 ilköğretim ikinci kademe

15-19 Yaştaki kız adolesanlar

- % 8'i doğurganlık davranışına başlamış
 - % 6'sı çocuk sahibi olmuş
 - % 2'si ilk çocuğuna gebe
- 15 yaş % 0.2 doğurganlık davranışı
- 19 yaş %17.2 doğurganlık davranışı

15-19 Yaştaki kız adolesanlar

doğurganlık davranışı başlayanların

%14.5 eğitimi yok/ilkögretimi

bitirmemiş

%13.9 ilkögretim birinci kademe

% 2.3 ilkögretim ikinci kademe

15-19 Yaştaki kız adolesanlar

doğurganlık davranışı

- Kırsal alanda % 7.7
- Kentsel alanda % 7.2

15-19 yař aralıęında dūřuk yapma

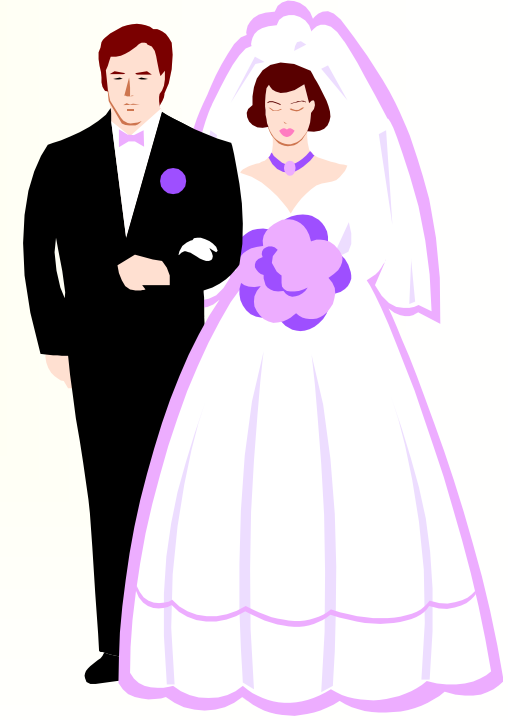
- 1993 % 3.8
- 1998 % 5.5
- 2003 % 2 (isteyerek)

15-19 Yaştaki kız adolesanlar

■ Hiç evlenmemiş %88.1

■ 20-24 yaş %50.2

2003, TNSA

Gebeliği önleyici yöntem kullanımı

15-19 yaştaki kız adolesanlar

- % 16.9 Modern bir yöntem
- % 27.5 Geleneksel bir yöntem
- % 55.7 Hiçbir yöntem kullanmıyor

Sağlığın tanımı (DSÖ)

"Yalnızca hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik halidir"

???????

Sağlığın Korunması & Geliştirilmesi Kavramı

Sağlıklı olmak için

"sağlığın korunması ve geliştirilmesi"
gerekmektedir

Sağlığın korunması ve geliştirilmesi kavramı
kişilere sağlık bilincinin yerleştirilmesi
esasına dayanır

Adolesanların sağlık sorunları

- Çocukluk dönemi sağlık sorunlarının adolesan sağlığına etkisi
- Adolesan dönemdeki hastalıkların ve alışkanlıkların tüm yaşama etkisi

Çocukluk dönemi sağlık durumunun etkileri

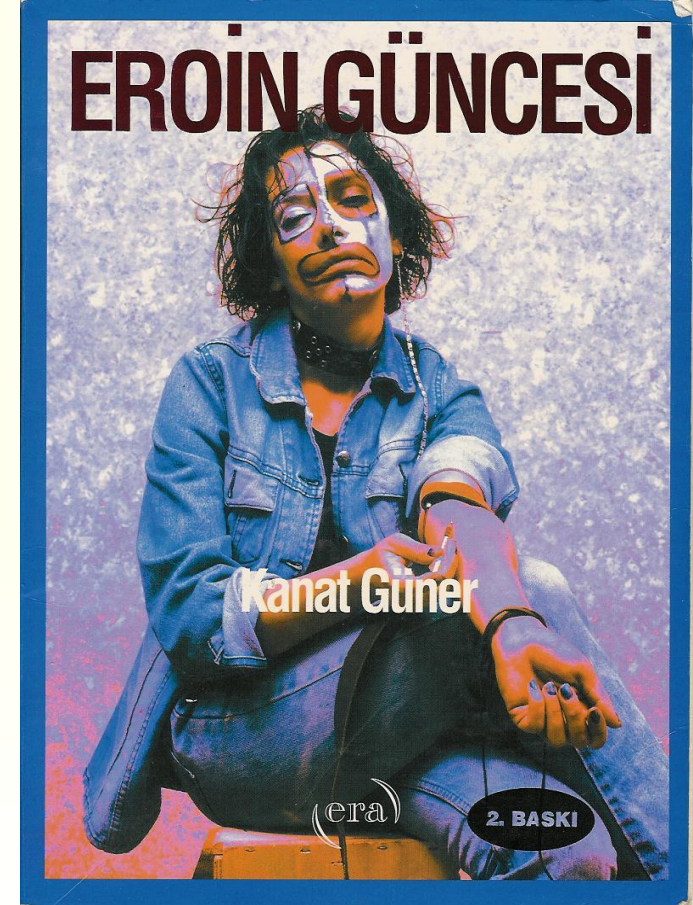
- Beslenme ile ilgili sağlık sorunları
Çocukluk dönemi malnütrisyonun getirdiği sağlık sorunları, anemi, iyot eksikliği gibi sağlık sorunları
 - Enfeksiyon hastalıkları
Akut solunum yolu enfeksiyonları, ishalleri hastalıklar büyüme atağını olumsuz olarak etkileyebilir
-

Çocukluk dönemi sağlık durumunun etkileri

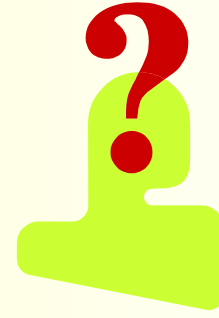
- *Çocukluk dönemi ihmal ve istismar, erken evlilik, cinsel istismar adolesanın psikososyal gelişimini olumsuz olarak etkileyebilir ve mental gelişim sorunları ortaya çıkabilir*
 - Çocuk felci, doğum travması sonucu gelişen sağlık sorunları, konuşma ve işitme gibi duylarda kayıplar
-

Riskli davranışlar...

- İstenmeyen kazalar ve şiddete yardım eden davranışlar
- Tütün kullanımı
- Alkol ve madde kullanımı
- İstenmeyen gebeliklere ve cinsel yolla bulaşan hastalıklara yol açan cinsel davranışlar
- Sağlıksız beslenme davranışları
- Fiziksel hareketsizlik

Önemli Olan

- Gençlerin ihtiyaçlarını belirlemede daha etkin olmalıyız
 - Yalnızca hastalık ve ölüm durumları ile ilgilenmeyip, görüşleri ile de ilgili olmalıyız
-

Koruyucu sağlık hizmetleri

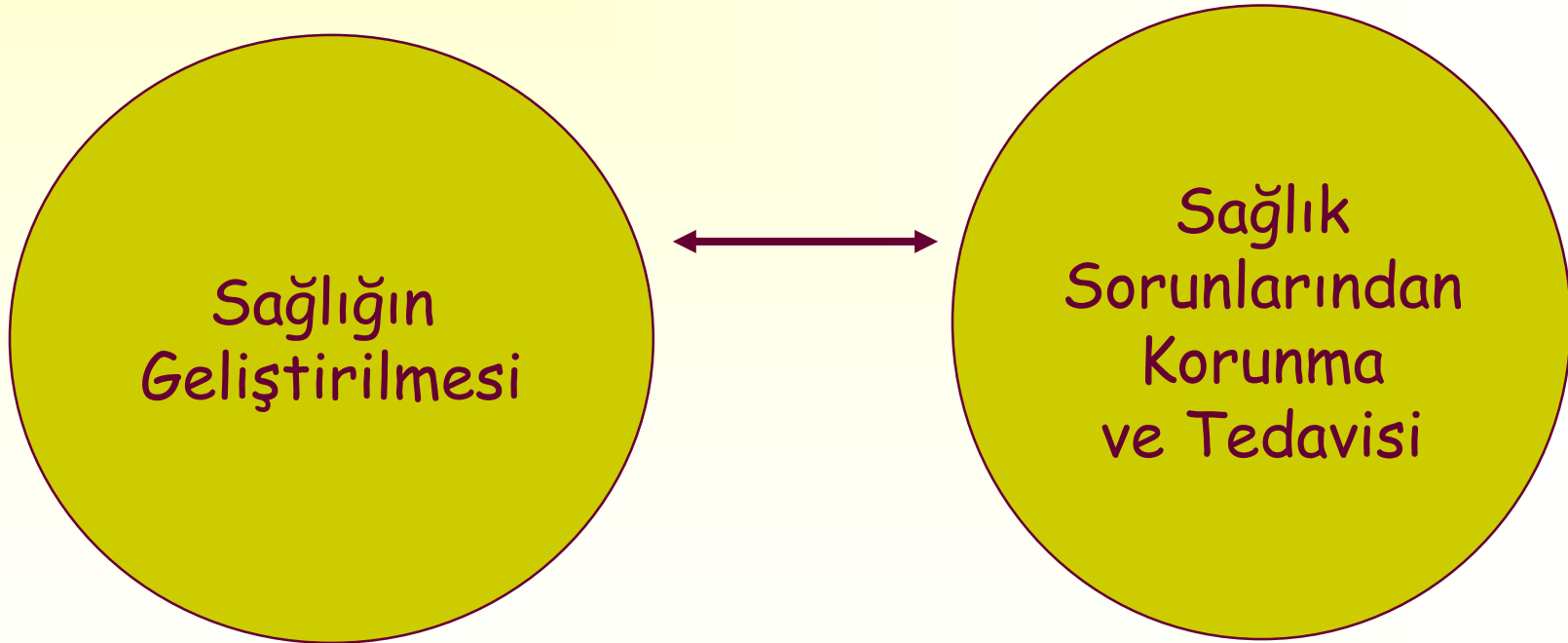
- Fiziksel büyümenin, cinsel ve psikososyal gelişimin izlenmesi
 - *Görme ve işitme muayeneleri*
 - *Diş sağlığı sorunları*
 - *Akne tedavisi*
 - *Postür bozuklukları, sırtta skolyoz veya kifoz*
 - *Demir eksikliği anemisi*
 - *Risk altında iseler, PPD testi, kan basıncı, lipid profili ve hematokrit düzeyi ölçülmelidir*
-

Koruyucu sağlık hizmetleri

- *Aşılama; Hepatit B, kızamıkçık, kabakulak ve kızamık aşısı, tetanoz-difteri*
- *Cinsel olarak aktif olan gençlerde gebelikten ve cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunmaya ilişkin danışmanlık ve izlenmesi*

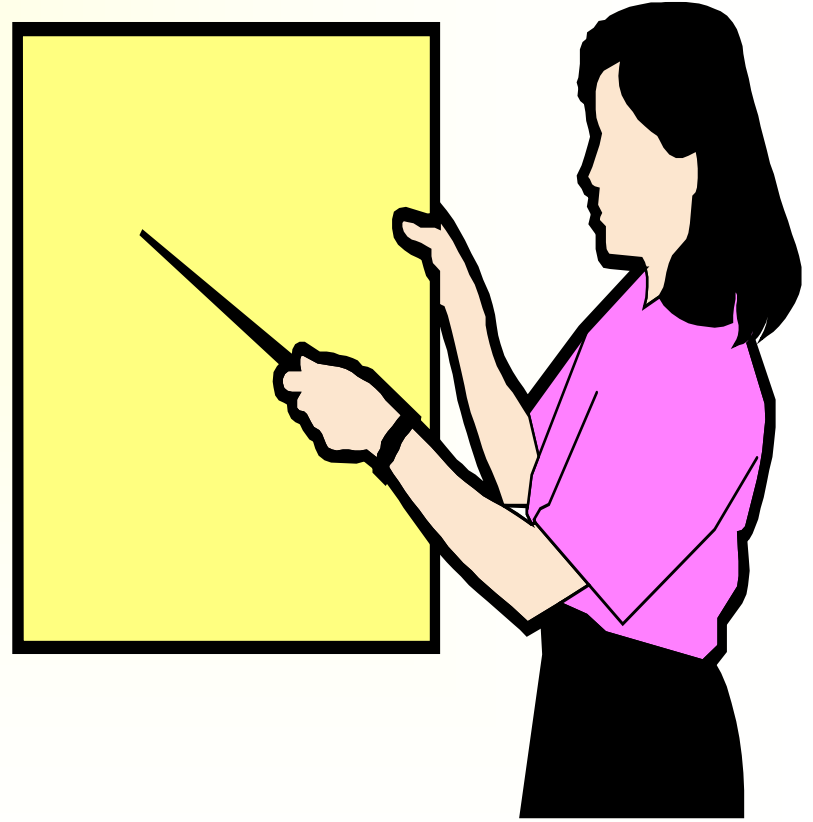

Adolesan sağlığı ve gelişimi programları

Adolesanların gereksinimleri

- Bilgi ve beceri
- Güvenli ve destekleyici çevre
- Sağlık ve danışmanlık hizmeti

Öncelikli ve önemli girişimler

- Güvenli ve destekleyici çevre oluşturulması
 - Bilgilendirme
 - Yeteneklerin geliştirilmesi
 - Danışmanlık hizmeti sunulması
 - Sağlık hizmeti sunulması
-

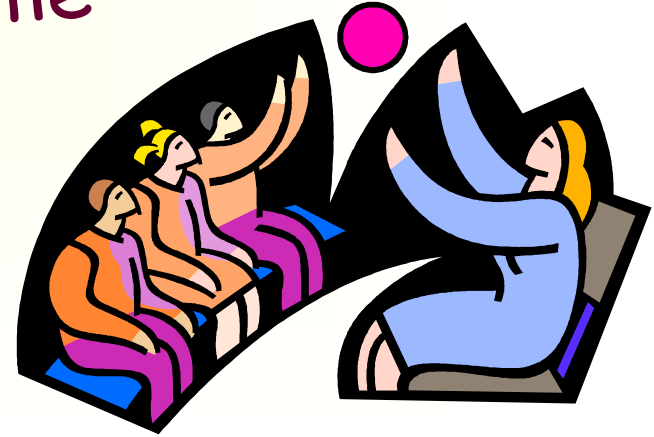
Kim ?

Anahtar Kişiler

<ul style="list-style-type: none">■ Aile■ Arkadaş	<ul style="list-style-type: none">■ Öğretmen■ Dini lider■ Sağlık çalışanı■ Sosyal çalışmacı■ İşveren■ Polis	<ul style="list-style-type: none">■ Politikacılar■ Sinema sanatçıları■ Müzisyenler■ Sporcular■ Gazeteciler■ Yasa yapıcılar
	<h2>Adolesanlar</h2>	

Sağlık hizmetleri

- Bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti
- Sağlık sorunlarının taraması
- Sorunların tanı ve tedavisi
- Gerektiği durumda sevk etme

Sağlık hizmetlerinden beklentiler

- Gereksinilen hizmetin sunumu
- Adolesan dostu sağlık kurumları
- Kaliteli sağlık hizmeti sunumu

Destekleyici politikalar oluşturulması
Toplum katılımının sağlanması

Sağlık hizmetlerinin “genç dostu” sağlanması

- Başvurunun kabul süresi, bekleme süresi, konsültasyon yapılması, diğer sağlık kurumları ile ilişki, maliyetinin düşük olması, tekrarlayan ziyaretlerde sağlık personeline ulaşabilme...
- Çekici sağlık kurumları, uygun çalışma saatleri, ulaşılabilir yerde olması, eğitim materyali olması, gizlilik...

GENÇLİK DANIŞMA VE
SAĞLIK HİZMETİ
MERKEZİ

Gençlik ve Danışma Merkezi 0 312 352 85 20

GENÇLİKTE RİSKLİ DAVRANIŞLAR

RİSKLİ DAVRANIŞLAR...

Kişinin hastalık, yaralanma ya da ölüm riskini artıran, sık olarak ya da belirli durumlarda gerçekleştirdiği davranışlardır.

RİSKLİ DAVRANIŞLAR...

- ✓ İstenmeyen kazalar ve şiddete yardım eden davranışlar
- ✓ Tütün kullanımı
- ✓ Alkol ve madde kullanımı
- ✓ İstenmeyen gebeliklere ve cinsel yolla bulaşan hastalıklara yol açan cinsel davranışlar
- ✓ Sağlıksız beslenme davranışları
- ✓ Fiziksel hareketsizlik

Amaç: Fiziksel hareketsizlik ve istenmeyen kazalar ve şiddete yardım eden davranışların görülme boyutunu / dağılımını irdelemek

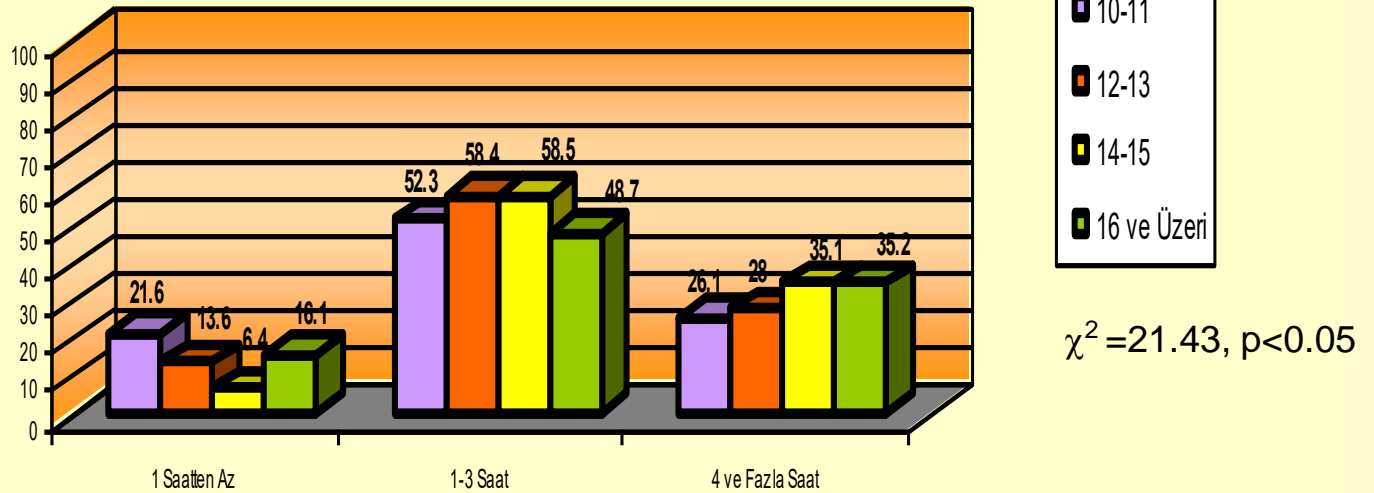
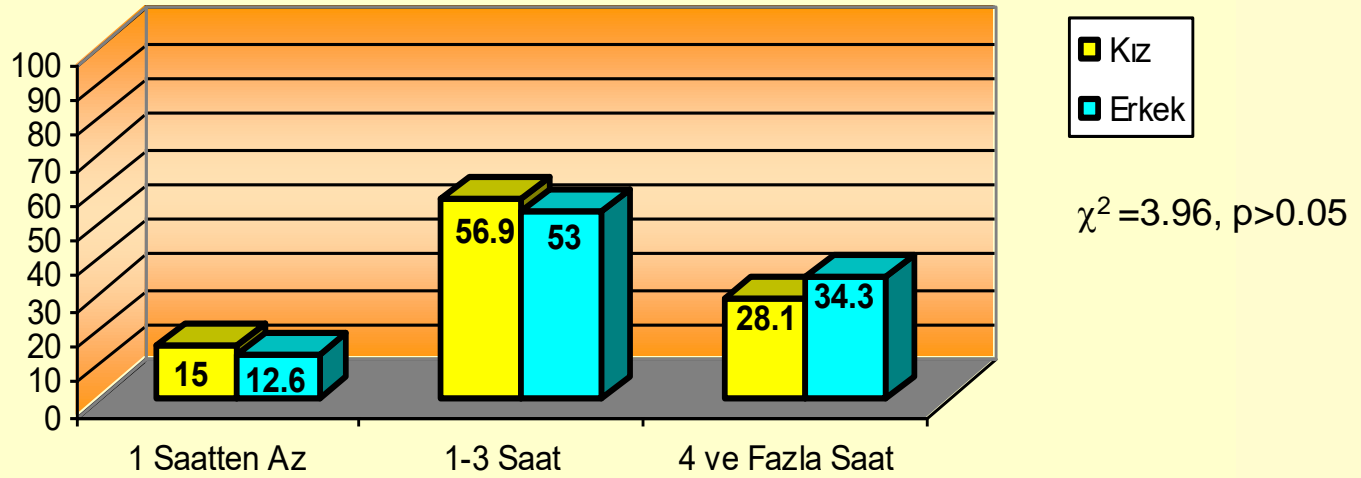
Evren: 2002-2003 E/Ö Yılı
İlköğretim Okullarının ikinci kademesi
Ortaöğretim okulları (772 okul)
356.236 öğrenci

Örnekleme: Aşamalı örnekleme yöntemi ile
28 okul
845 öğrenci
831 soru formu

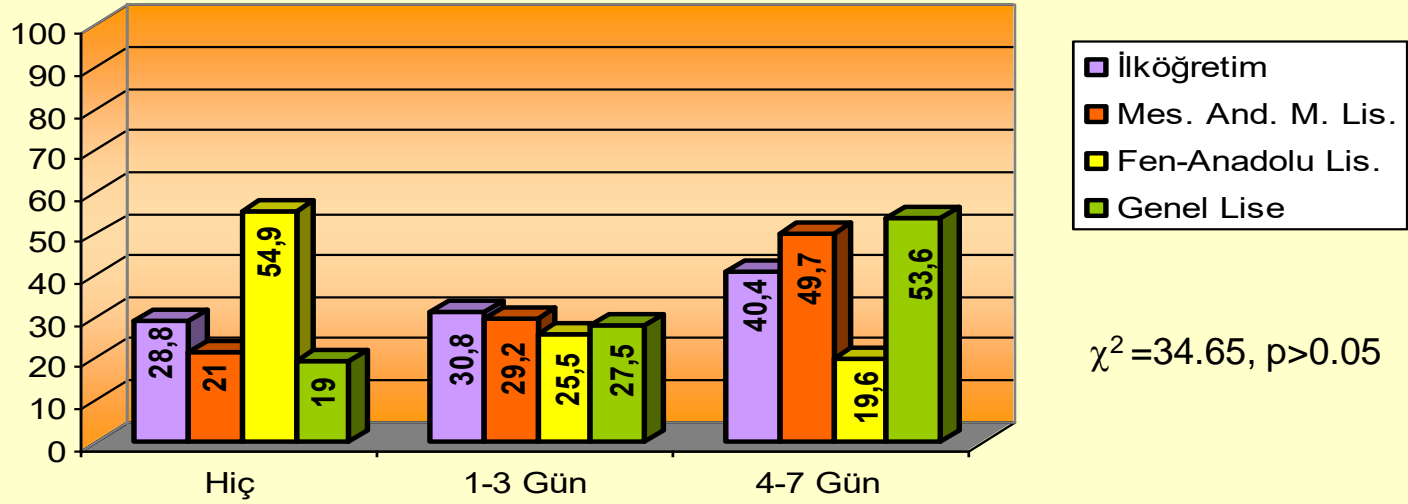
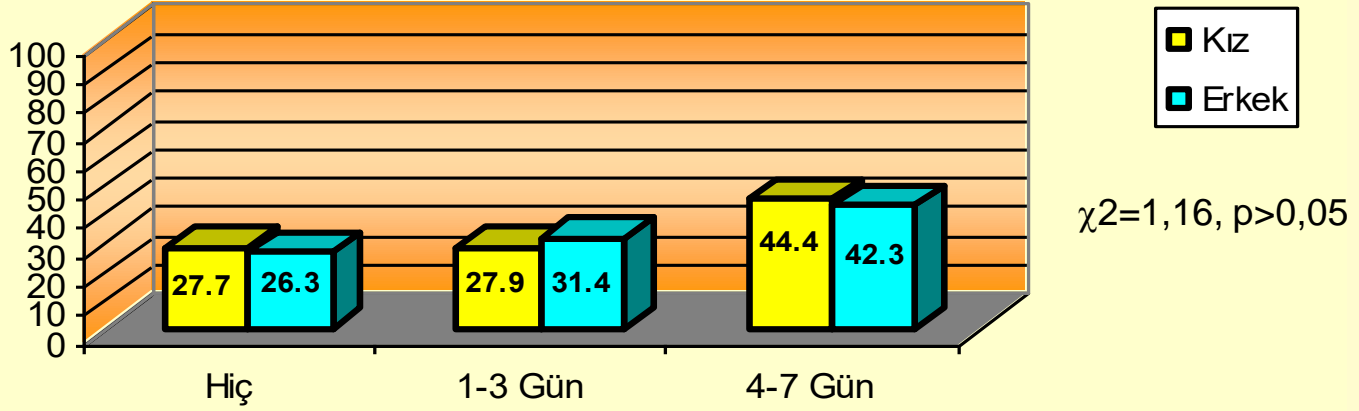
Bilgi Toplama Aracı: Gençlikte Riskli Davranışlar
Taraması-Ortaokul Formu

BULGULAR...

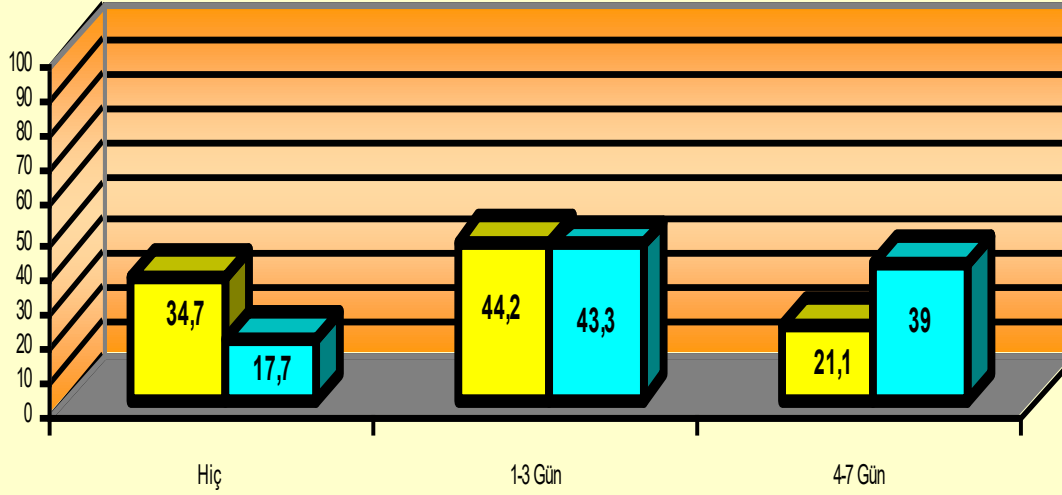
Şekil 1. Hafta İçi Günlerde Günlük Televizyon İzleme Durumunun Cinsiyet ve Yaş Değişkenlerine Göre Karşılaştırılması

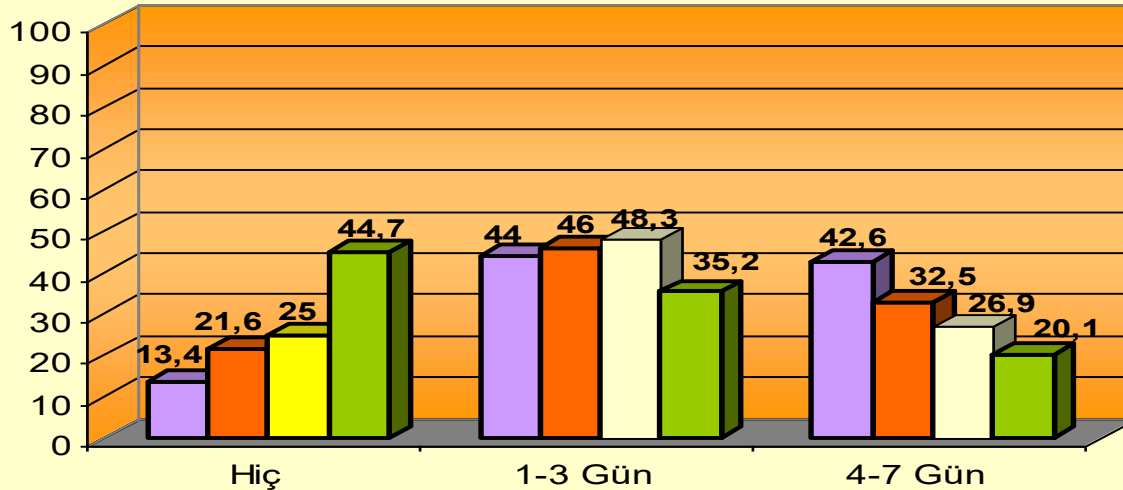
Şekil 2. Son Yedi Gün İçinde Kesintisiz Olarak 30 Dakika Yürüme veya Bisiklete Binme Durumunun Cinsiyet ve Okul Türüne Göre Karşılaştırılması

Şekil 3. Son Yedi Gün İçinde Güçlü Nefes Gerektiren ve En Az Yirmi Dakika Süren Bir Spor Etkinliğini Yapma Durumunun Cinsiyet ve Yaş Değişkenlerine Göre Karşılaştırılması

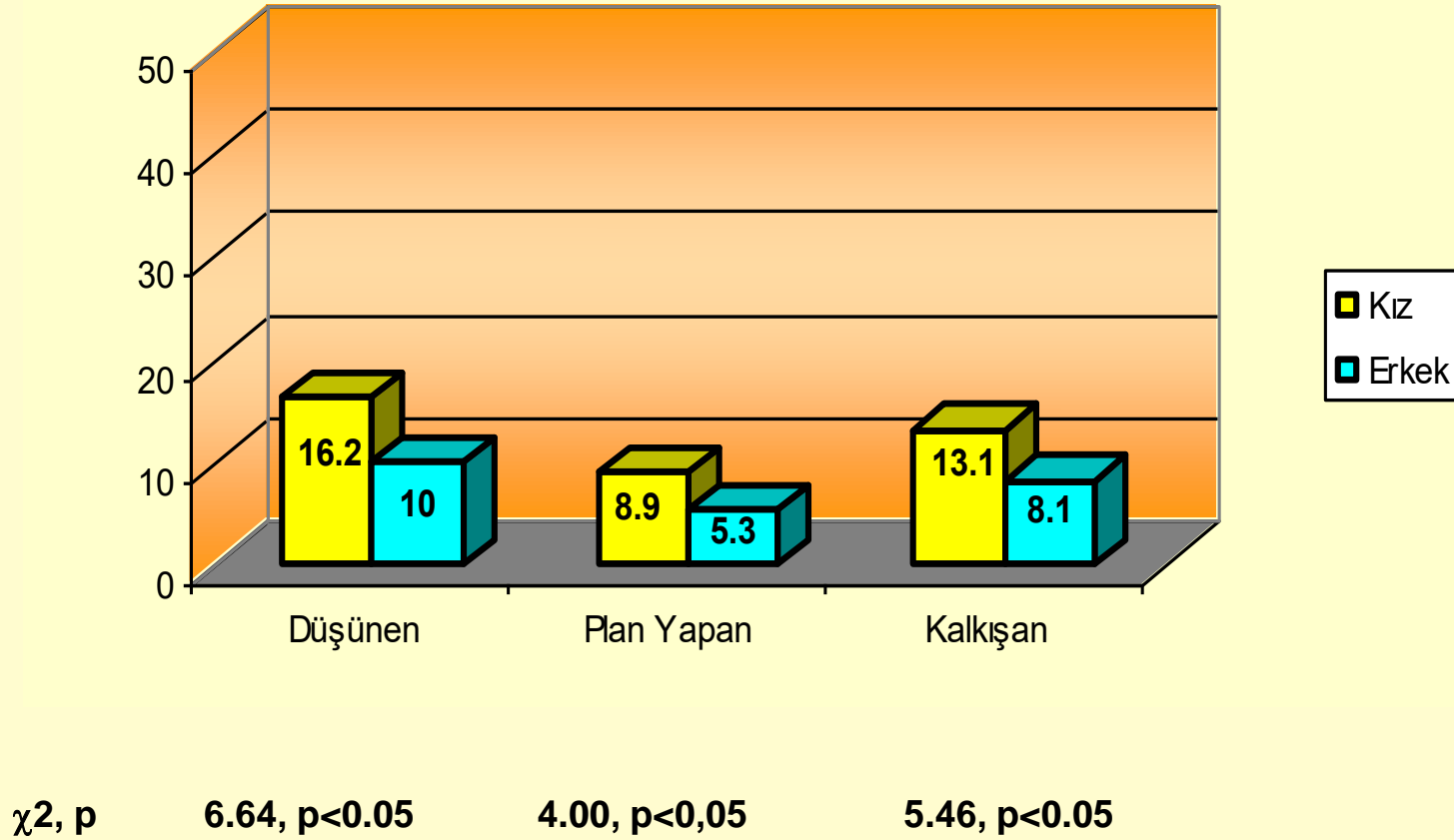

$\chi^2=44,39, p<0,05$

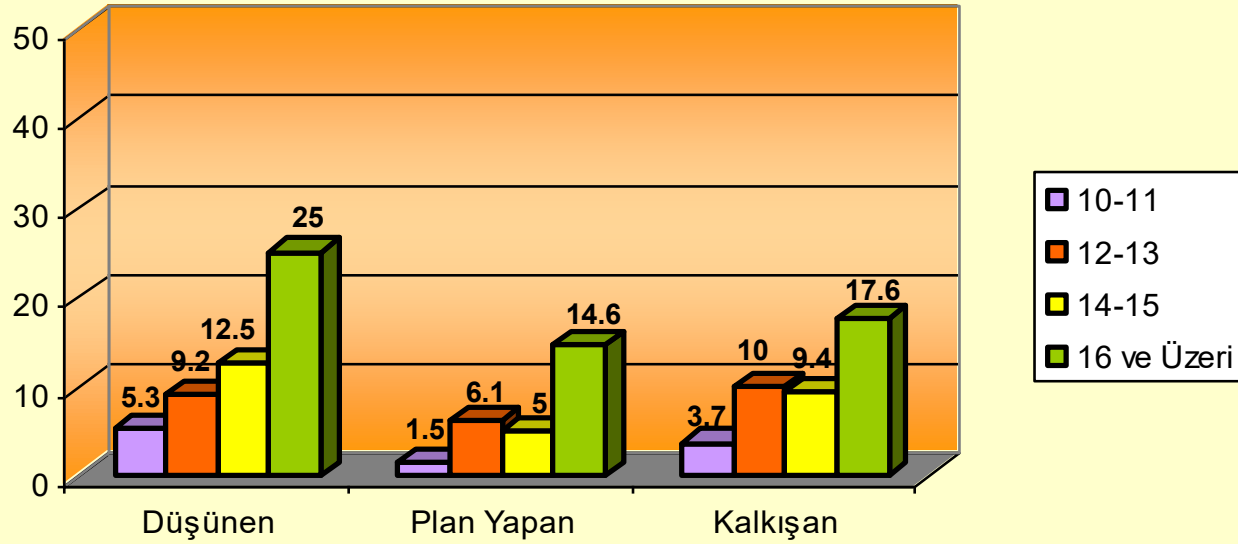

$\chi^2=55,75, p>0,05$

Şekil 4. Son 12 Ayda Ciddi Olarak İntihar Girişiminde Bulunmayı Düşünme, Plan Yapma ve İntihara Kalkışma Durumlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Şekil 5. Son 12 Ayda Ciddi Olarak İntihar Girişiminde Bulunmayı Düşünme, Plan Yapma ve İntihara Kalkışma Durumlarının Yaşa Göre Karşılaştırılması

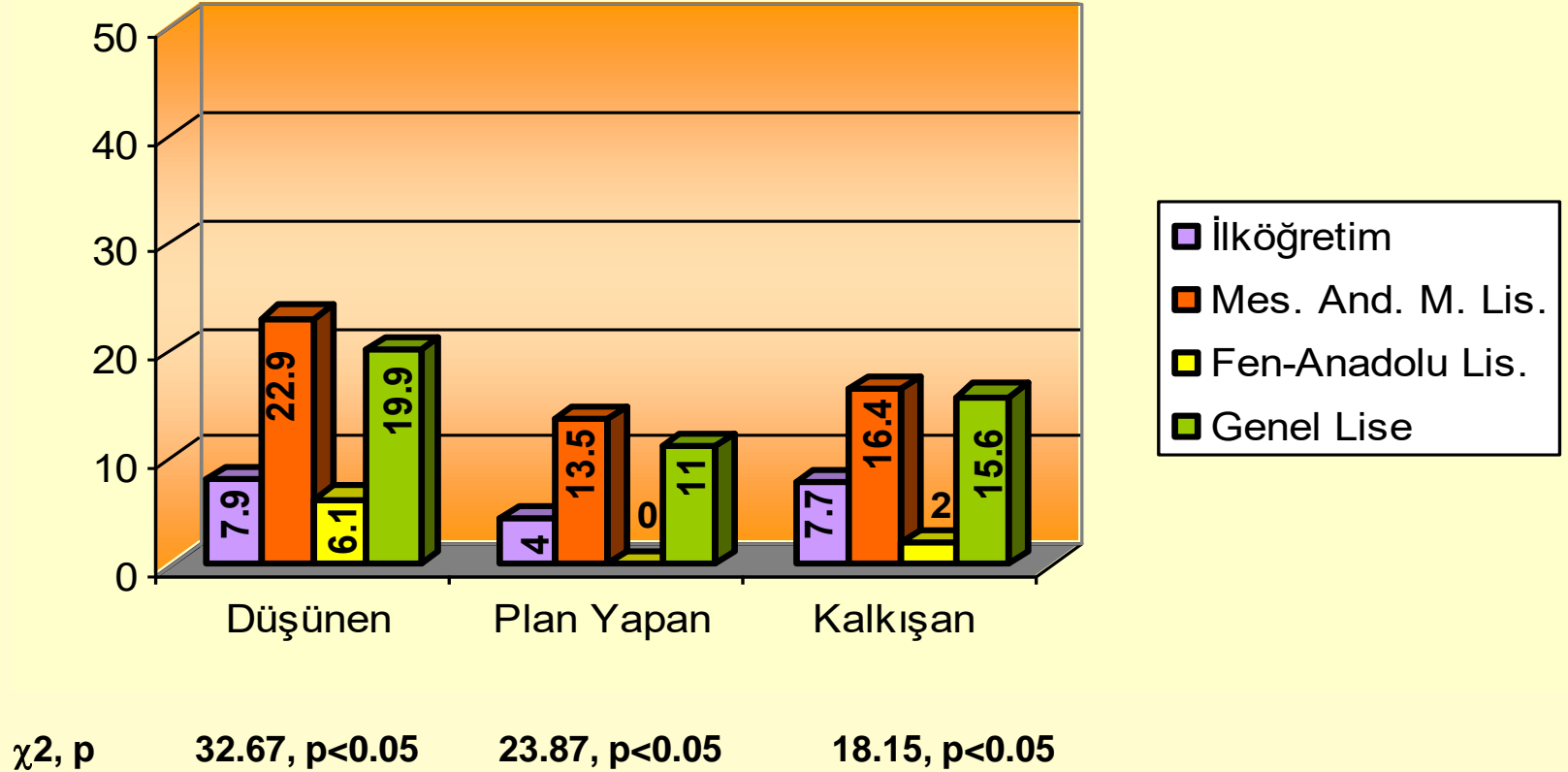
χ^2, p

35.00, $p < 0.05$

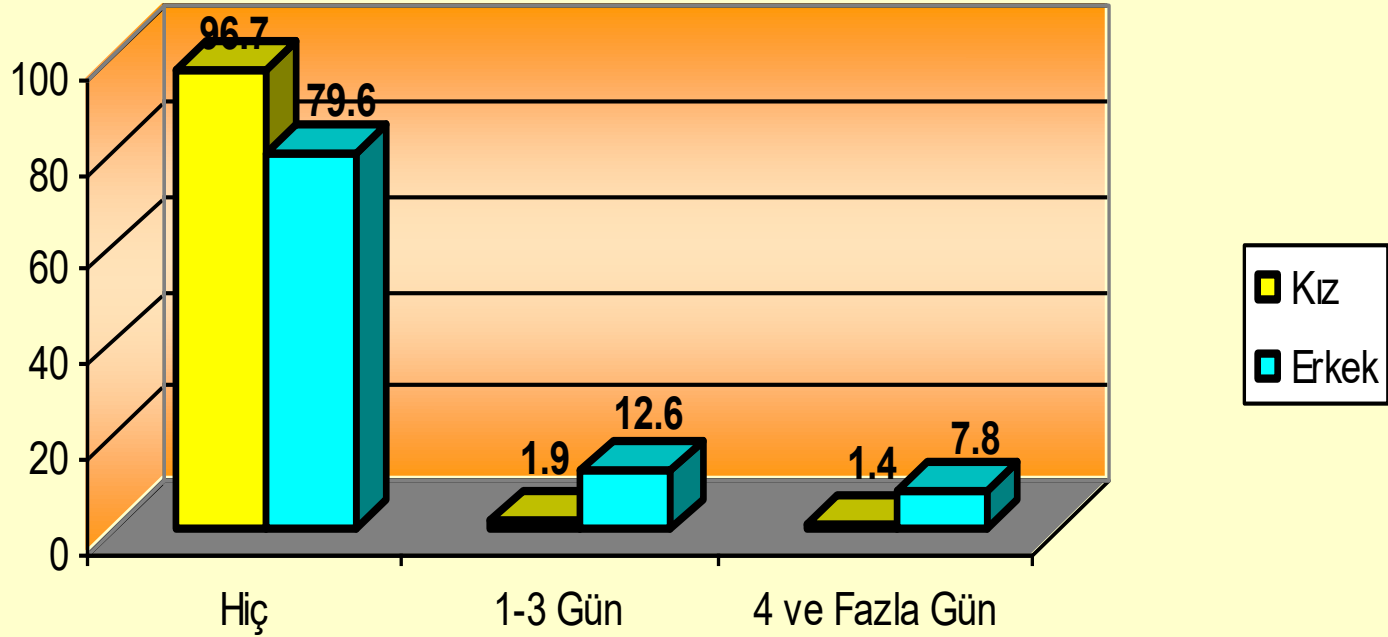
25.19, $p < 0.05$

17.54, $p < 0.05$

Şekil 6. Son 12 Ayda Ciddi Olarak İntihar Girişiminde Bulunmayı Düşünme, Plan Yapma ve İntihara Kalkışma Durumlarının Okul Türüne Göre Karşılaştırılması

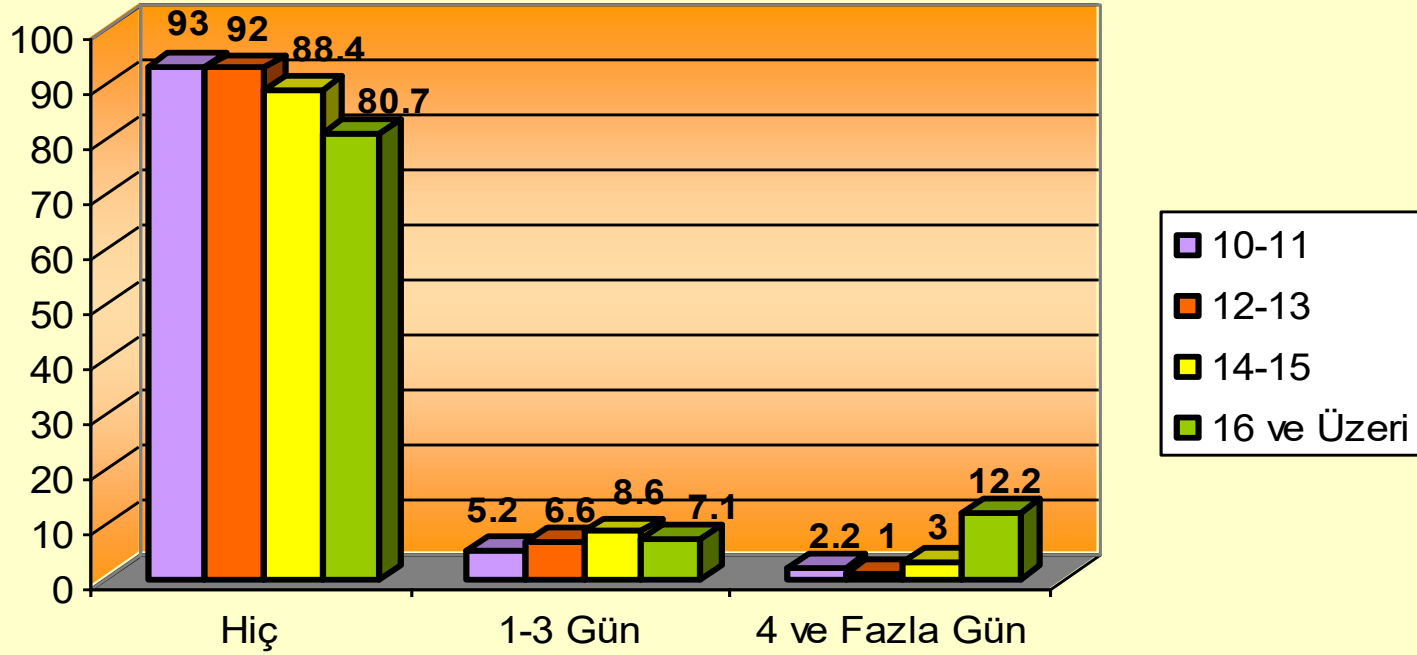

Şekil 7. Son 30 Günde Bıçak veya Sopa Benzeri Bir Silah Taşıma Davranışının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

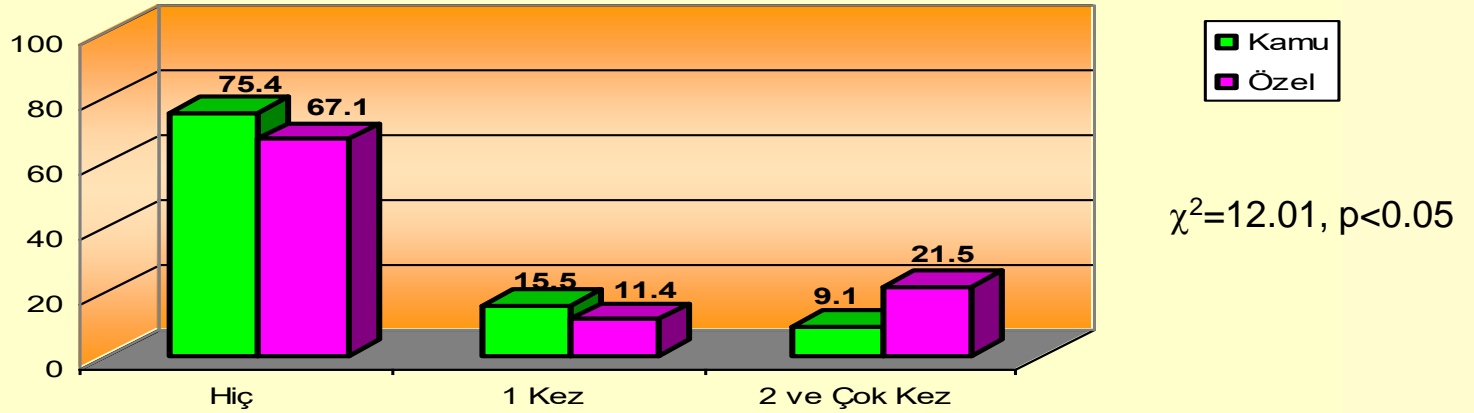
$\chi^2=57,87, p<0,05$

Şekil 8. Son 30 Günde Bıçak veya Sopa Benzeri Bir Silah Taşıma Davranışının Yaşa Göre Karşılaştırılması

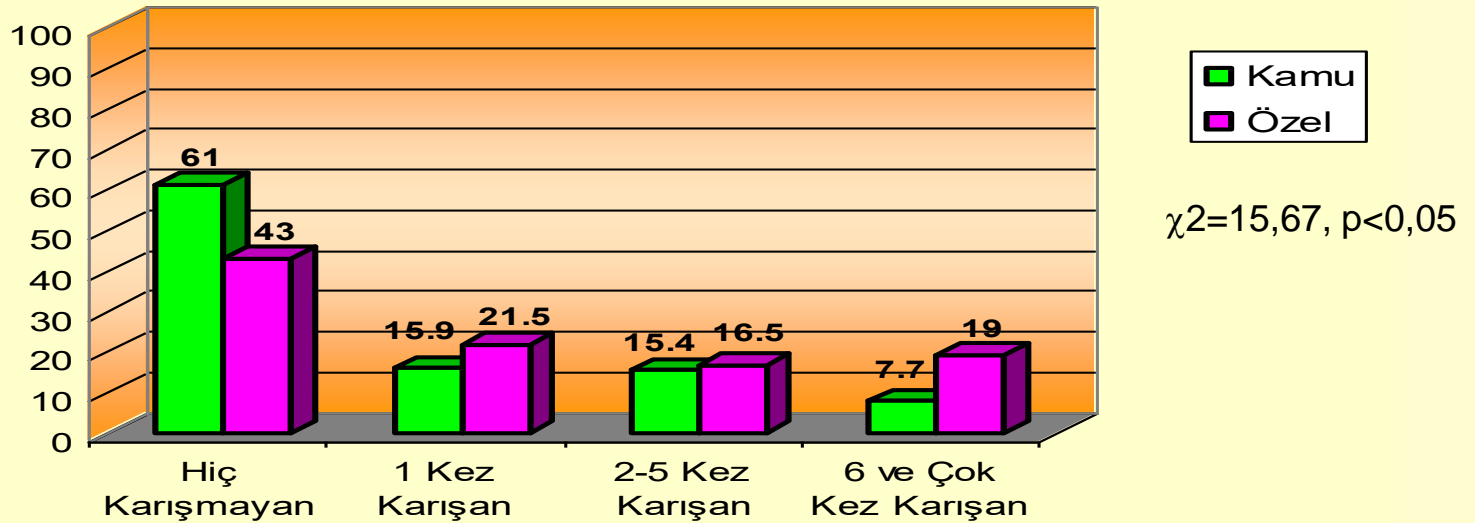

$\chi^2=40,25$, $p<0,05$

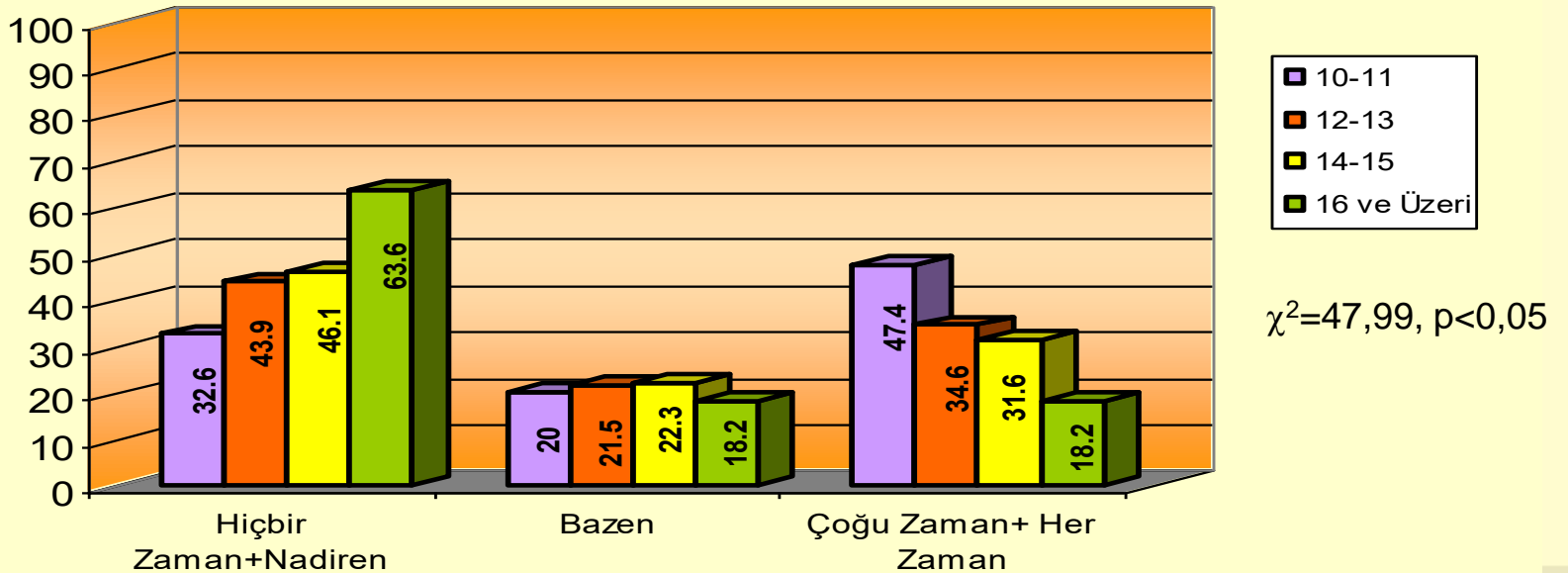
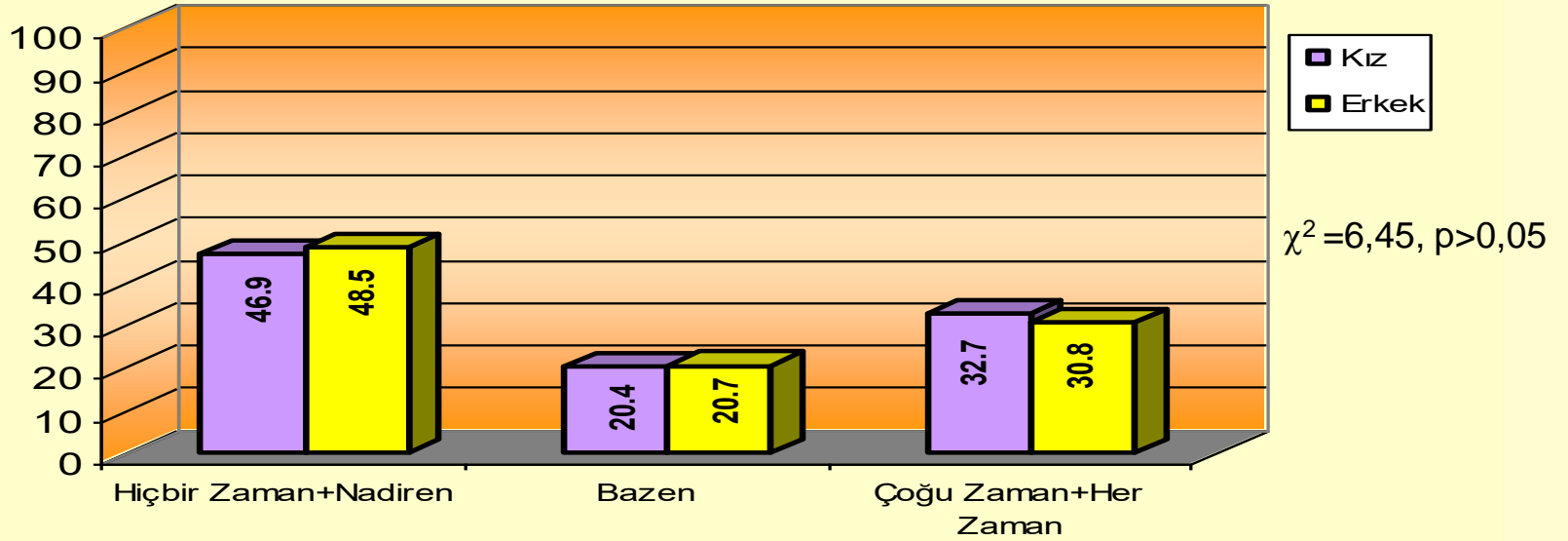
Şekil 9. Son 12 Ayda Okula Ait Alanda Giysi veya Kitap Gibi Eşyalara Zarar Verilme veya Çalınma Durumunun Okulun Kamu veya Özel Olması Durumuna Göre Karşılaştırılması

Şekil 10. Son 12 Ayda Fiziksel Kavga Karışma Durumunun Okulun Kamu veya Özel Olması Durumuna Göre Karşılaştırılması

Şekil 11. Başkasının Sürdüğü Arabaya Bindığında Kemer Takma Davranışının Cinsiyet ve Yaş Değişkenlerine Göre Karşılaştırılması

KAPATMAM LAZIM. UÇUYORUM